

ذوالقرنین

یکی از شخصیت‌های مطرح شده در داستانهای قرآنی، [ذوالقرنین](#) است.

فهرست مندرجات

- ۱ - مفهوم ذوالقرنین
- ۲ - وجه تسمیه
- ۳ - ذوالقرنین کیست؟
- ۴ - یادکرد قرآن از ذوالقرنین
- ۵ - سه لشکر کشتی مهم ذوالقرنین
 - ۵.۱ - سفر به مغرب
 - ۵.۲ - سفر به مشرق
 - ۵.۳ - سفر به شمال
- ۶ - سرانجام ذوالقرنین
- ۷ - پانویس
- ۸ - منبع

مفهوم ذوالقرنین

ذوالقرنین مرکب از دو کلمه است:

- ۱- "ذو" که در لغت به معنی **صاحب** است (در حالت نصب آن «ذأ» و در حالت جر «ذی»)).
[۱] قرشی، علی اکبر، قاموس قرآن، تهران، دارالکتب الاسلامیه؛ ۱۳۷۶، چپ هفتم، ج ۳، ص ۲۹.
- ۲- "قرن" که در لغت به معنی جمع کردن می‌باشد، **اقتران** از همین **ریشه** اجتماع دو چیز یا چیزهاست،
[۲] قاموس قرآن، همان، ج ۵، ص ۳۰۹.
به استخوان شاخ نیز "قرن" گویند.
[۳] راغب اصفهانی، مفردات، تهران، مرتضوی، ۱۳۶۹، اول، ج ۳، ص ۱۷۷.

ترکیب "ذوالقرنین" معانی مختلفی دارد و یکی از معانی **لغوی** آن **صاحب دو شاخ** است و در **اصطلاح** نام شخصی می‌باشد که نام او سه بار در **قرآن** آمده است، او یکی از ناشناخته ترین و بحث انگیزترین شخصیت های **قصص** قرآنی می‌باشد.

[۴] خر مشاهی، بهاء الدین دانش نامه قرآن و قرآن پژوهی، تهران، دوستان و ناهید، ۱۳۷۷، اول، ج ۱، ص ۱۰۸۱.

وجه تسمیه

اولین اختلاف پیرامون "ذوالقرنین" وجه تسمیه اوست، اقتضای مباحث تاریخی و فقدان نصوص قطعی روایی در مسأله تسمیه **ذوالقرنین**، باعث این اختلاف شده است؛ (البته برای قرآن اسم افراد مهم نیست، بلکه مهم شخصیت و اعمال افراد است).

- ۱- او به **شرق** و **غرب** عالم رسید که **عرب** از آن **تعبیر** به قرنی الشمس (دو شاخ آفتاب) می‌کند.
- ۲- دو **قرن** زندگی یا **حکومت** او

۳- وجود برآمدگی مخصوص در دو طرف سر او

۴- **تاج** مخصوص او که دارای دو **شالوک** بوده

[۵] شریعتمداری، جعفر، شرح و تفسیر لغت بر اساس تفسیر نمونه، مشهد، بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۷۴، اول، ج ۲، ص ۱۰۵.

...و

در اینکه او چه شخصی است، نظرات مختلف است به اضافه اینکه **قرآن** هم به شخصیت وی تصریح نکرده؛ نظرات عبارتند از:

۱- **اسکندر مقدونی**

۲- یکی از پادشاهان **یمین**

۳- **کوروش هخامنشی**

[۱۶] . مصطفوی، حسن، التحقیق، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد، ۱۳۶۸، اول، ج ۹، ص ۲۵۰.

۴- **منذر بن ماء السماء**

۵- تسن جی هوانگ تی (بزرگترین پادشاه قدیم چین)

[۱۷] دانش نامه قرآن و... پیشین، ص ۱۰۸۱.

و...

جدیدترین نظر در این مورد از "ابوالکلام آزاد" است، وی معتقد است ذوالقرنین همان "**کوروش** کبیر" است و صفاتی که قرآن برای او ذکر کرده با تاریخ زندگی او منطبق است،

[۱۸] شرح و تفسیر لغت... پیشین، ص ۱۰۵-۱۰۴.

برخی از **مفسرین** این **نظریه** را پذیرفته‌اند.

یاد کرد قرآن از ذوالقرنین

داستان ذوالقرنین در **سوره کُهِف** آیت ۸۳ تا ۹۷ ذکر شده است و آنچه از این **آیت** برمی‌آید، این است که او مردی قوی، **صالح** و شجاع بوده، **خداوند** به او قدرت و سلطنتی بزرگ بخشیده بود

[۱۹] حاج سید جوادی، احمد صدر و بهاء الدین خرمشاهی و کامران فانی، دایره المعارف تشیع تهران، نشر شهید سعید محبی، ۱۳۷۹، اول، ج ۸، ص ۶۱.
 ؛ وی **مؤمن**، **موحّد** و مهربان بوده و از طریق **عدل** و داد منحرف نمی‌شود، به همین جهت مشمول **لطف** خاص **خدا** بوده، به **مال** و **ثروت** علاقه‌ای نداشته است:
 [۱۰] . شرح و تفسیر لغت، پیشین، ص ۱۰۶.

«وَيَسْئَلُونَكَ عَنِ ذِي الْقُرْنَيْنِ»

«و از تو درباره ذوالقرنین می‌پرسند»

«إِنَّا مَكْنَا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَءَاتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا فَاتَّبَعُ سَبَبًا»

[۱۱] **کُهِف/ سوره ۱۸، آیه ۸۳-۸۴**

«ما به او در روی زمین، قدرت و حکومت دادیم و اسباب هر چیز را در اختیارش گذاشتیم، او از این اسباب پیروی (و استفاده) کرد»

سه لشکرکشی مهم ذوالقرنین

← سفر به مغرب

در این سفر به مکانی می‌رسد و در نظرش مجسم می‌شود که **خورشید** در آب تیره و گل آلودی **غروب** می‌کند، گویا در این سرزمین، مردم **کافر** بوده‌اند.

[۱۲] **سوره کُهِف/ سوره ۱۸، آیه ۸۶-۸۸.**

[۱۳] ترجمه آیت از کتب مکارم شیرازی می باشد.

(اولین حمله کوروش هخامنشی نیز به غرب بوده، وی به پادشاه لیدی (**ترکیه** امروز) حمله می‌کند).

[۱۴] قاموس قرآن پیشین، ص ۳۱۶.

← سفر به مشرق

در آنجا مردمی وجود داشتند که از نظر **نمَن** عقب افتاده بوده و پوششی بر تن نداشته‌اند، یا مسکن و کوه و درختی در آنجا نبوده است،

[۱۵] مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۱۲، ص ۵۲۹.

اما اینکه چرا به آنجا سفر کرده و چه اقداماتی انجام داده، به آن تصریح نشده

[۱۶] **سوره کُهِف/ سوره ۱۸، آیه ۹۰.**

(کوروش کبیر نیز برای سرکوبی شورش **قیانل** کیدروسیا (**بلوچستان** فعلی) و باکتریا (**بلخ**) به **مشرق** حمله کرده است).

[۱۷] قاموس قرآن، پیشین، ص ۳۱۶

← سفر به شمال

در این **سفر** به منطقه‌ای کوهستانی می‌رسد که مردمش زبانی مخصوص به خود داشته و سخنی نمی‌فهمیدند (یا از نظر **نمَن** یا از نظر فکری در سطح پائین بودند) و از ناحیه **قوم**

[یاجوج و ماجوج](#) آزار می‌دیدند.

به خواست ایشان، [ذوالقرنین](#) محل عبور و حمله یاجوج و ماجوج را با سدی آهنی که از مس یا سرب پوشیده شده بود، مسدود کرد.

[۱۸] [سوره کهف/سوره ۱۸، آیه ۹۳-۹۷](#).

(کورش نیز برای اصلاح امر مدها که در شمال قرار داشت به حوالی کوههای [قفقاز](#) (کوه قاف) لشکرکشی کرد و تنگه‌ای که محل عبور اقوام وحشی و ویرانگر بود را با سد آهنی پوشانید).

[۱۹] [قاموس قرآن، پیشین، ص ۳۱۷](#).

اینکه آن مردم، با آنکه زبان نمی‌دانستند چگونه خواسته خود را بازگو کردند مورد اختلاف است، یا در بین ایشان مترجمانی وجود داشته یا با رمز و اشاره و یا برخی از ایشان که زبان می‌دانستند از [ذوالقرنین](#) چنین خواستند.

[۲۰] [دهخدا، علی اکبر، لغت نامه، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۷۷، دوم، ج ۸، ص ۱۱۵۵۳](#).

سرانجام ذوالقرنین

مفسران پیرامون عاقبت کار او سخنی به میان نیاورده‌اند اما اگر ذوالقرنین همان [کوروش](#) باشد، دولتش توسط [اسکندر مقدونی](#) سقوط می‌کند

[۲۱] [قاموس قرآن، پیشین، ص ۳۱۸](#).

و او به واسطه زخمی که در جنگ سال ۵۲۵ قبل از [میلاد](#) به وی رسیده بود، درگذشت

[۲۲] [مستر هاکس، قاموس کتب مقدس، بیروت، ۱۹۲۸ م، بی نا، ص ۷۴۳](#).

پانویس

۱. [↑](#) قرشی، علی اکبر، قاموس قرآن، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۶، چپ هفتم، ج ۳، ص ۲۹.
۲. [↑](#) قاموس قرآن، همان، ج ۵، ص ۳۰۹.
۳. [↑](#) راغب اصفهانی، مفردات، تهران، مرتضوی، ۱۳۶۹، اول، ج ۳، ص ۱۷۷.
۴. [↑](#) خرمشاهی، بهاء الدین دانش نامه قرآن و قرآن پژوهی، تهران، دوستان و ناهید، ۱۳۷۷، اول، ج ۱، ص ۱۰۸۱.
۵. [↑](#) شریعتداری، جعفر، شرح و تفسیر لغت بر اسلوس تفسیر نمونه، مشهد، بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۷۴، اول، ج ۲، ص ۱۰۵.
۶. [↑](#) مصطفوی، حسن، التحقیق، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد، ۱۳۶۸، اول، ج ۹، ص ۲۵۰.
۷. [↑](#) دانش نامه قرآن و... پیشین، ص ۱۰۸۱.
۸. [↑](#) شرح و تفسیر لغت... پیشین، ص ۱۰۵-۱۰۴.
۹. [↑](#) حاج سید جوادی، احمد صدر و بهاء الدین خرمشاهی و کامران فانی، دایره المعارف تشیع تهران، نشر شهید سعید محبی، ۱۳۷۹، اول، ج ۸، ص ۶۱.
۱۰. [↑](#) شرح و تفسیر لغت، پیشین، ص ۱۰۶.
۱۱. [↑](#) [کَهِف/سوره ۱۸، آیه ۸۳-۸۴](#)
۱۲. [↑](#) [سوره کهف/سوره ۱۸، آیه ۸۶-۸۸](#)
۱۳. [↑](#) ترجمه آیت از کتب مکارم شیرازی می باشد.
۱۴. [↑](#) قاموس قرآن پیشین، ص ۳۱۶.
۱۵. [↑](#) مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۱۲، ص ۵۲۹.
۱۶. [↑](#) [سوره کهف/سوره ۱۸، آیه ۹۰](#)
۱۷. [↑](#) قاموس قرآن، پیشین، ص ۳۱۶
۱۸. [↑](#) [سوره کهف/سوره ۱۸، آیه ۹۳-۹۷](#)
۱۹. [↑](#) قاموس قرآن، پیشین، ص ۳۱۷.
۲۰. [↑](#) [دهخدا، علی اکبر، لغت نامه، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۷۷، دوم، ج ۸، ص ۱۱۵۵۳](#).
۲۱. [↑](#) قاموس قرآن، پیشین، ص ۳۱۸.
۲۲. [↑](#) [مستر هاکس، قاموس کتب مقدس، بیروت، ۱۹۲۸ م، بی نا، ص ۷۴۳](#).

منبع

[دانشنامه موضوعی قرآن کریم](#).

[سایت پژوه، برگرفته از مقاله «ذوالقرنین»](#).

رده‌های این صفحه: [ذوالقرنین](#) | [قرآن شناسی](#) | [قصص قرآنی](#)